

ЧИНГИЗ АХМАРОВ

Мирзаходжаев Баходир Анвар ўгли

Чирчиқ давлат педагогика университети талабаси

Аннотация: Ушбу мақолада Ўзбекистон ва Татарстон халқ рассоми Чингиз Ахмаров ва унинг хаёти ва ижоди хақида қисқача баён қилинган.

Калит сўзлар: Чингиз Ахмаров ва унинг хаёти ва ижоди ва унинг машхур асарлари.

Чингиз Ахмаров 1912 – 1995 – йирик баҳобат услубидаги рассом портретчи – рассом миниатурачи – рассом профессор юзлаб ўқувчига сабоқ берган педагог Ўзбекистон ва Татарстон халқ рассоми Сталин мукофоти лауреати Санъатшунослик оламида Ахмаров мактаби номини қолдирган инсон ва йирик рассом.

Чингиз Ахмаров 1912 йил 18 август куни Троицк Жанубий Урал Россия да туғилган Ахмаровлар оиласида 11 нафар фарзанд бўлган улар билан ҳам онаси ҳам отаси тарафдан бувиси ва додаси яшаган,

Ахмаровлар оиласида юқори маданият 19 асрдан хукм сурган бобоси Мифтохитдиндан уларга катта кутубхона мерос қолиб унда турк татар ва озарбайжон тилларидаги қулёзма ва тошбосма китоблар ва журналлар кўп бўлган Чингиз болалигидан Мулла Насриддин номли журнални яхши эслайди зеро у ердаги суратларни кўчириб чизган унинг опалари шер мутоаласи билан қизиқишган пианино чалишган уйда спектакллар кўйиб адабий кечалар уйиштириб уйга мехмонлар чақиришган.

Чингиз тўрт ёшидан болалар боғчасига етти ёшидан эса катта акалари ўқиган мактабга боради Олти ёшида Чингизга Гауфнинг Кичкина Мук китобини совға қилишади китоб Дмитрий Митрохин суратлари билан бойитилган эди Митрохиннинг суратлари болакайнинг тақдирини белгилаб берди - албатта рассом булишни қалбига туғиб қўйди.

1927 – йил бошланғич мактабдан сўнг ўн беш ёшарли Чингизни перлик бадий билим юртига таклиф қилишади Перм билим юртидаги имтихонда Чингиз И А Криловнинг Қарға ва тулки масалидаги суратларни чизади ва талабаликка қабул қилинади Шу йилнинг ўзида Чингизнинг отасига ўғлининг соғлиғи туфайли яшаш иқлимини ўзгартиришни маслаҳат беришади ва Чингизлар оиласи Ўзбекистонга кўчиб келади - аввалига Қарши сўнгра Самарқандга.

1931 йил Чингиз Ахмаров Перм рассомчилик билим юртини тамомлайди унинг диплом иши шаҳар драма театридаги Ф Шиллернинг Марк ва севги фожиавий асарига чизилган суратлари бўлди Маскур асар театрнинг бадий хаётида сезиларли воқеага айланди ва ёш рассомни турли ишларга таклиф қила бошлашди.

Дипломни қулга олиб Чингиз оиласига - севимли Самарқандига уни доим чорлаган Темур мақбараси Ғори Амирга қайтади.

Ахмаровнинг қайтишига Самарқандда бадий техникум очилиб унга Павел Бенков ва Зинаида Ковалевскаялар раҳбарлик қилишади академик билимга эга москвалик ва петербурглик устозлар дарс беришган Ёшгина Чингиз ҳам тез орада ишга киради у мазкур мактабда чизмачилик ва рассомчиликдан дарс беради.

1934 йилнинг майида мактабдаги дарслар яқунланиши билан Тошкентга келади ва пойтахтдаги ҳамкасблари билан танишади Ўз ишларини Искандар акага кўрсатиб Чингиз кутилмаганда Ғайрати Шокира Сулаймон каби ёзувчилар ва иккита халқ эртаклари китобларини безаги учун буюртма олади.

Нашриётдаги фаолияти уни Абдулла Қаххор Зулфия Парда Турсун Ғофур Ғулом каби ёзувчилар драматурк Умар Исмоилов шоир Мақсуд Шайхзодалар билан яқинлаштирди.

Нашриётдаги газета ва журналларда ишлаб у шунингдек Усто Мўмин Борис Жуков Ўрол Тансиқбоев Александр Волков каби рассомлар билан яқинлашади У вақтлар Чингизнинг ёши бор – йўғи 22 да эди бу каби Ўқимишли ва қизиқарли инсонлар билан суҳбат унинг дидидаги маданият ва дунёқараш каби қирраларни шакллантиради.

1935 йил у Ленинграддаги Рассомчилик Институтига ўқишга киришга қатий қарор қилади ва у ерга ўз хужжатлари ва танлов ишларини юборади Аммо жавобни кутиб қолади ва унинг ўзи Нева дарёсининг қирғоқлари томон йўл олади Бироқ Ленинградда умидлари пучга чиқади уни ўқишга қабул қилишмайди - танлов жуда кучли ўтади ва ҳар бир иштирокчи орқасида кучли рассомлар туради Бу зарба жуда шавқатсиз бўлди аммо Чингиз бўш келмайди У ўзининг рад этилган ишлари билан Москвага жўнайди ва Лев Бруни ҳамда Владимир Фаварский каби рассомларга юзланади зеро Тошкентда ва Самарқандда улар ҳақида кўп эшитганди Чингизни ўқишга илтифот билан қабул қилишади унинг хужжатларини кўриб Изоинститутга боришини маслаҳат беришади.

1942 йил Чингиз Ахмаров институтни яқунлайди институтни номи Суриков номига ўзгартирилган эди .

1944 – 1947 йиллар Ахмаров А Навоий номидаги опера ва балет театрида қўлёзмалар яратади Улкан ва мислсиз иши учун Чингиз Ахмаров 1947 йил 1 – даражали Сталин мукофоти билан тақдирланади

1955 йил Ахмаров кутилмаганда у учун муҳим бўлмиш муаллифлик иши учун буюртма қабул қилади - Қозондаги опера ва балет театрининг интерерини шахсан безатиш Ҳам хажман ҳам ижодий ғояси бўйича улкан бўлмиш иш учун Ахмаров икки йил вақт сарфлайди.

1961 йил Ахмаровнинг тақдири ўзгаради У Тошкентга қайтади.

У Улуғбек музейи учун бир қатор манументал - декоратив ишлар қилади Беруний номидаги санатшунослик институт айвони учун қўлёзмалар чизади Тошкентдаги Навоий музейининг биносини Самарқанддаги Юлдул ресторанининг

банкетлар залини безайди Сочидаги Ўзбекистон санаторисини Тошкент метросидаги Алишер Навоий бекатини безайди Хаттоки Красноярск шахридаги кафени ҳам безашга улгуради – сибирликлар учун Ўзбекистондан ҳады.

Ушбу йиллар у Тошкент рассомчилик институтида дарс беришга ҳам улгуради 1964 йил эса китоб графикасига қайтиб Шароф рашидовнинг Кашмир афсонасини безашга улгуради Ахмаровга шон – шухрат фахр ва хурмат келади 1964 йил у Ўзбекистон халқ рассоми бўлади 1967 йил эса Хамза номидаги Давлат мукофотига сазовор бўлади Ўзбекистоннинг янги ҳукумати уни Ватан олдидаги хизматлари учун олий мукофоти билан тақдирлайди.

2007 йил Чингиз Ахмаров таваллудининг 95 йиллигининг ҳукуратимиз томонидан нишонланиши ҳамда рассом хотиралари китобининг нашр этилиши президентимизнинг рассом ва унинг ижодига бўлган севги ва хурматдан далолотдир.

Чингиз Ахмаров 1995 йил 13 март куни 83 ёшида вафот этган Унинг қабрига хайкалтарош Тожиҳўжаев томонидан ишланган ажойиб хайкали ўрнатилган дафн маросими гавжум бўлган.

Фойдаланилган адабиётлар:

1.Ўзбекистон миллий Энциклопедияси 2000 - 2005 йил.